

ORANJE ZWARTBOEK

INTRIGES SPIONAGE OVERSPEL GEWELD CORRUPTIE GELDZUCHT

GERARD AALDERS

ORANJE ZWARTBOEK

DE ONTLUISTERENDE GESCHIEDENIS
VAN ONZE KONINKLIJKE FAMILIE

JUST
PUBLISHERS

1e druk, oktober 2020
2e druk, oktober 2020
3e druk, oktober 2020
4e druk, oktober 2020
5e druk, oktober 2020

Auteur Gerard Aalders
Copyright © 2020 Gerard Aalders | Just Publishers BV
Uitgever Hans van Maar

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt,
door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale bestanden of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Just Publishers BV.

*No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint,
microfilm, digital files or any other means, without written permission from
Just Publishers BV.*

Omslagontwerp Ben Gross
Opmaak Studio Spade, Voorthuizen
Foto's Wikipedia, Shutterstock, diverse screenshots
Redactie Tekstbureau Tempelier
Productie Hanzeboek

Hoewel zowel de auteur als de uitgever alle moeite hebben gedaan de rechten van
fotomateriaal te achterhalen, wordt aan hen die menen alsnog rechten te kunnen gelden
verzocht contact op te nemen met uitgeverij Just Publishers.

ISBN 97890 8975 065 5

NUR 680

WWW.JUSTPUBLISHERS.NL

Inhoud

Inleiding	9
1 Een stadhouderfamilie	19
Willem de Zwijger	20
Maurits	26
Stadhouderloos	30
De mythe regeert	32
Oranje slaat op de vlucht	36
De betekenis van Oranje voor Nederland	38
2 Koning Willem I 1815-1840	42
De wederopstanding van de mythe	43
Een verlicht despoot	47
Economie	51
België	54
Nederlands-Indië	55
Privéleven	58
Kritiek	61
Overlijden	62
3 Koning Willem II 1840-1849	66
Vorming en karakter	67
Afpersing	69
Eindelijk koning	73
Een financiële chaos	76
Een republikein als protegé van de koning	78
Eillert Meeter	80
De pers	84
De chantabele koning	91
Een standbeeld	93
4 Koning Willem III 1849-1890	96
Karakter en Moraal	97
Afkeer van democratie	100
Kunst in de uitverkoop	104

Chantage	106
Een sopraan als maîtresse	108
Kritiek van links	110
Tanende macht	122
Willem de Naakte alias Koning Gorilla	125
Een zilveren jubileum	134
Wiwill. De kroonprins die het asfalt sierde	140
Een nieuw gezin	144
Overlijden	148
5 Wilhelmina 1890-1948	153
Emma	153
De Roode Duivel en zijn weerzin tegen het koningshuis	157
Heintje	159
Jeugd en inhuldiging	165
God en wetenschap	173
Prins Hendrik	179
De tijd voor de Londense ballingschap	186
Oorlogen	200
Londen	208
De laatste regeringsjaren	213
Wilhelmina de Mythe	217
6 Juliana 1948-1980	221
Jeugd en opleiding	223
Een echtgenoot	226
Oorlog	230
Een ander karakter	234
Huwelijkscrisis	244
‘Handelsmissies’ van prins Bernhard	251
Aanpassingen	255
Lockheed.	261
Abdicatie en overlijden	274
Tenslotte	277
7 Beatrix 1980-2013	280
Inhuldiging	284
Koningin nieuwe stijl	286
Van het gezag des konings	291

Abdicatie	301
Boeken over haar leven	304
8 Willem-Alexander 2013	309
Watermanagement	310
Waarom de vader van Máxima nooit terechtstond	316
Een nieuwe koning	322
9 Oranje en geld	326
Schenken	327
Het onderste uit de kan	331
Fondsen	332
Piet Hein	333
Wiedergutmachung	334
Olijfboomgaard	337
Pied-à-terre	339
Het Hek	340
Vliegtrips	341
Inboedels	343
Kunst	348
Vermogen	356
Fiscus	360
De rol van de pers	367
Waarom monarchie?	371
Conclusie	374
Een woord van dank	381
Afkortingen	382
Literatuur	383
Register	393

Voor mijn kleinzoon Vince

Inleiding

Waarom is het Huis van Oranje zo populair? Niet alleen in Nederland, maar ook daarbuiten? Waarom genieten de Oranjes de status van popsterren? Waaraan hebben ze die verering verdiend? Ligt het aan hun prestaties? Hun capaciteiten?

Vanwege de ministeriële verantwoordelijkheid mogen we sinds de Grondwetsherziening van 1848 niet weten wat het staatshoofd denkt, in zijn hoofd haalt (of niet haalt) of hoe hij met staatszaken omgaat. De minister is verantwoordelijk voor de daden, het gedrag en de uitspraken van de koning (m/v). De Grondwet spreekt uitsluitend van 'de koning' en dat zal ik in dit boek in algemene zin ook blijven doen, tenzij er duidelijk sprake is van een vrouwelijke koning: die noem ik dan consequent koningin.

Welbeschouwd is de sterrenstatus van de leden van het Koninklijk Huis een wonderlijk fenomeen. Het valt immers op weinig concreets terug te voeren of het zou het contrasigneren (medeondertekenen) van wetten en Koninklijke Besluiten moeten zijn. Normaal gesproken lopen we echter niet uit – laat staan dat we uit ons dak gaan – voor iemand die een document mag (mede)ondertekenen. Kijk naar de ministers, die net als de koning hun handtekening onder een wet zetten. Hun valt geen openbare, uitzinnige adoratie ten deel. De koning ondertekent een wet of een ander stuk dat zijn contraseign vereist, niet eens in het openbaar, maar in de beslotenheid van zijn (werk)paleis of, indien hij op reis is en het een dringende kwestie betreft, via internet op zijn Ipad.

De gebeurtenis blijft dus onder alle omstandigheden onzichtbaar en anoniem. Hij kan een wet ondertekenen zonder haar gelezen te hebben; dat maakt niets uit. Als hij maar tekent. Of hij twijfelt, dubt of misschien zelfs wel in gewetensnood komt, doet er allemaal niet toe. Er is altijd wel een oplossing, zoals destijds in 1990 de Belgische koning Boudewijn ondervond. Vanwege zijn katholieke geloof weigerde hij de abortuswet te contrasigneren. Het kabinet van premier Wilfried Martens nam tijdelijk de bevoegdheid van de koning over, tekende de wet en verklaarde Boudewijn vervolgens weer tot regeren in staat

Het moge duidelijk zijn dat het tekenen van regeringsstukken niet

ten grondslag ligt aan de extatische tonelen, daar waar de koning zich vertoont, al dan niet vergezeld van de koningin.

Hoe zit het met het openen van publieke gebouwen, tentoonstellingen, bruggen, culturele evenementen of het brengen van werkbezoeken? Ligt daar wellicht de verklaring? Al die bezigheden hebben gemeen dat de koning zich (tegenwoordig) laat voorrijden in een dure auto of bij bepaalde gelegenheden in de koninklijke bus, want daarover beschikt de familie ook, net als over een eigen vliegtuig en zelfs een koninklijke trein met bijbehorende koninklijke wachtkamers.

Na het uitstappen volgt het vaste ritueel van glimlachen, handen schudden en minzaam wuiven. Soms knipt hij een lint door met een souplesse die laat zien dat hij dat vaker heeft gedaan. Ook hier baart oefening kunst. Toch leiden dergelijke bezigheden, als ze worden gedaan door een niet-koninklijk medemens, doorgaans niet tot extase of uitbarstingen van gejuich en exorbitante, soms compleet infantiele, afhankelijkheidsbetuigingen. Wanneer de koning hoogstpersoonlijk de schaar hanteert, wuift, (glim)lacht of handen schudt, ligt dat kennelijk anders.

De huidige koning Willem-Alexander bezoekt graag sportevenementen. Hij toont zich dan laaiend enthousiast wat hem steevast fraaie foto's en positieve berichtgeving in de pers oplevert. Maar rechtvaardigen zulke bezoeken, naast het signeren van wetten en regeringsstukken, lintjes knippen, wuiven, glimlachen en enthousiast doen, de sterrenstatus en de ongekende populariteit die hem en de zijnen ten deel vallen?

Het beroep van monarch is inhoudelijk simpel. Je hoeft er weinig voor te kunnen, hoewel een zekere sociale vaardigheid van pas kan komen, al is dat geen absoluut vereiste. Koning Willem III ('koning Gorilla') is daarvan misschien wel het beste voorbeeld, hoewel zijn dochter, koningin Wilhelmina, op het gebied van sociale onhandigheid en ongemanierde botheid ook haar mannetje (m/v) stond. Deels kan dat te wijten zijn aan het rigide hofprotocol. Maar het zat kennelijk ook in de aard van het koninklijke beestje.

Wat een koning doet in zijn functie als staatshoofd, kan ieder normaal mens met een min of meer voltooide basisschoolopleiding. Zij hebben alleen niet de bevoegdheden omdat ze niet in de juiste wieg hebben gelegen. Het contrasigneren van wetten en het uitvoeren van een aantal exclusieve, maar op zich simpele, taken, zijn uitsluitend aan het staatshoofd voorbehouden. Hij benoemt en ontslaat ministers en staats-

secretarissen bij koninklijk besluit. Zijn handtekening is vereist, maar meer dan een ceremoniële aangelegenheid is het niet.

Bij hun ambtsaanvaarding leggen de ministers en staatssecretarissen ten overstaan van de koning een eed of belofte af dat ze trouw zullen zijn aan de Grondwet en hun ambt integer zullen vervullen. Als een kabinet niet voortijdig struikelt, is de koning er één keer in de vier jaar mee bezig. Dat is goed te doen. Commissarissen van de Koning beëdigt hij ook, maar ook daaraan is hij nauwelijks tijd kwijt.

De koning is voorzitter van de Raad van State (RvS), een adviesorgaan van de regering (zodat hij merkwaardig genoeg zichzelf adviseert als lid van de regering), maar je zult hem hoogst zelden in de RvS aantreffen. De dagelijkse leiding is in handen van de vicevoorzitter; ook wel 'onderkoning' genoemd.

De Nederlandse Grondwet telt 142 artikelen. In totaal komt de koning in 26 van de 142 artikelen voor, die direct op zijn functioneren betrekking hebben. Dat is rijkelijk veel voor een baan waarvoor je weinig hoeft te kunnen.

De functie van Nederlands staatshoofd is exclusief weggelegd voor diegene die als (eerste) zoon of dochter van de koning wordt geboren. Bovendien, zegt de Grondwet in artikel 24, moet je een nazaat zijn van koning Willem I, Prins van Oranje-Nassau.

Het koningschap bracht de veelzijdige wetenschapper Hugo Brandt Corstius eens tot de volgende overpeinzing:

'Er is een tijd geweest dat het koningschap een reële zaak was. [...] Die tijd is voorbij. [...] Juist uit de erfelijkheid van de koningsfunctie blijkt de volstreckte onbelangrijkheid: het doet er niet toe wie koning is, laten we dus afspreken het oudste kind van de vorige koning te nemen. Koning-zijn is de enige maatschappelijke functie waarvan grondwettelijk vaststaat dat iedereen, zelfs de domste mens, haar op zich kan nemen.'¹

Er zijn, behalve de al aangestipte koninklijke bezigheden, nog een paar dingen die het staatshoofd geacht wordt te doen (maar die niet in de Grondwet staan). Hij neemt geloofsbrieven in ontvangst van nieuw benoemde ambassadeurs en hij wordt verondersteld op de derde dins-

1 Rooduijn, *De Republiek der Nederlanden*, pp. 8-9. Brandt Corstius publiceerde zijn overpeinzing in het studentenblad *Propria Cures*, waarvan hij van 1957 tot 1959 redacteur was.

dag in september de zitting van de Staten-Generaal te openen en de vergadering toe te spreken.

Koningin Wilhelmina gooide eenmaal (in 1911) haar koninklijke kont tegen de krib door te weigeren.² Zoals bekend schrijft de koning(in) haar toespraken niet zelf. Dat doen de ministers, die er ook verantwoordelijk voor zijn. De koning leest alleen maar voor. Van papier. Niet van een autocue, wat handiger zou zijn, maar wellicht staat die cue de koninklijke uitstraling in de weg.

Bij staatsbezoeken treedt de koning op als gastheer. In overleg met het ministerie van Buitenlandse Zaken nodigt hij staatshoofden uit en brengt hij staatsbezoeken aan vreemde landen. Maar in principe alleen als hij dat zelf wil. Niemand die hem ertoe dwingt. Dat is het wat betreft zijn officiële taken wel zo'n beetje. Veel tijd per jaar is er niet mee gemoeid. De koning maakt deel uit van de regering, maar is nergens verantwoordelijk voor. De rest van zijn werktijd vult hij met ceremoniële taken, die hij echter naar believen kan accepteren of weigeren.

Al met al is het koningschap dus een luizenbaantje, al moet je er wel trek in hebben. Het wordt riant betaald en de secundaire voorwaarden zijn benijdenswaardig: gratis wonen (op diverse schitterende locaties in prachtige paleizen), gratis reizen in alle denkbare soorten van (eigen) vervoer, een belastingvrije 'uitkering' (zoals het salaris van de koning eufemistisch heet), vrijstelling van erfbelasting, vrijwel onbegrensde declaratiemogelijkheden (klachten over te hoge declaraties zijn ondenkbaar) en nog wat andere faciliteiten waarvan de onderdaan alleen maar kan dromen.

Er is tot dusver geen Oranje geweest die de troon heeft geweigerd. Kroonprins Willem ('Wiwill'), zoon en beoogd opvolger van Willem III, heeft er, net zoals ooit zijn vader, wel mee gedreigd. Wiwill vertrok naar Parijs om zich daar over te geven aan drank en vrouwen. Met zijn kroonprinselijke uitkering kon hij dat moeiteloos doen, al kwam hij uiteindelijk door verkwistend gedrag toch nog in de financiële problemen.

Of hij consequent zijn weigering gestand zou hebben gedaan, zullen we nooit weten. De kroonprins overleed voortijdig te Parijs aan een longontsteking.

Vader Willem III wilde aanvankelijk ook weigeren, maar hij haalde binnen de kortste keren bakzeil, zodat Nederland werd opgescheept met

---

2 Van Raalte, *De werkelijke betekenis en functionering van het Nederlandse koningschap*, pp. 18-20.

een vorst die niet ten onrechte de bijnaam 'koning Gorilla' kreeg.

Het weigeren van de troon is in theorie dus mogelijk. Niemand kan de eerstgeboren zoon of dochter van de koning dwingen de kroon te aanvaarden. De kroonprins wordt overigens wel automatisch koning als de zittende koning overlijdt - of om wat voor reden dan ook aftreedt - maar als hij weigert de troon te aanvaarden, is er niemand die hem kan dwingen zijn besluit te herzien. Er is wel een oplossing voor dit probleem dat nog nooit echt heeft gespeeld. Als de kroonprins weigert en hij kinderen heeft, zijn die als eersten aan de beurt (de oudste eerst en dan, op volgorde van leeftijd, degenen die na hem zijn geboren). Als die ook allemaal voor de eer zouden bedanken, komen, wederom op volgorde van leeftijd, de jongere broer(s) of zus(sen) van de (weiger)koning in aanmerking. Mochten die ook niet willen dan is de beurt aan de oudste oom of tante van de (weiger)koning. Als zij ook voor de eer zouden bedanken, valt de kroon toe aan hun jongere broers of zussen. Hun kinderen zijn echter niet meer in de race. De grens ligt bij het derdegraads bloedverwantschap. De kinderen van ooms en tantes zijn vierdegraads en staan dus buiten spel.

De Oranjegezinde pers werkt onder het toezien van de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) enthousiast mee aan het drogbeeld dat de monarchie een magische uitwerking zou hebben op het volk. De monarchie zou de verbindende factor zijn die het Nederlandse volk tot elkaar brengt en verenigt. Als er wat vervelends viel te melden over het koningshuis, deed de pers dat liever niet en deed ze bij voorkeur niets. Zoals bij de zogenaamde Greet Hofmans-affaire in de jaren vijftig van de vorige eeuw. Terwijl het buitenland er volop over schreef, bewaarde de Nederlandse pers een oorverdovend stilzwijgen. Maar niet alleen de pers kon (en kan) onpartijdigheid worden verweten. Ook professionele historici hebben dagwerk aan het bagatelliseren van fouten en misstappen van leden van het koningshuis en wringen zich menigmaal in allerlei bochten om de meest ingenieuze eufemismen en vergoelijkingen te bedenken om toch maar vooral de realiteit buiten beeld te houden.³

Het Huis van Oranje is een uitverkoren familie, die uitsluitend op grond van geboorte de bijzondere plaats krijgt toebedeeld die ze in het Nederlandse staatsbestel inneemt. Zo is het in de Grondwet geregeld.

³ Zie ook Abeling, *Teloorgang en Wederopstanding van de Nederlandse Monarchie 1848-1898*, p. 11.

Wonderlijk genoeg stelt artikel 1 dat iedereen in Nederland gelijk is, om vervolgens doodleuk in artikel 24 te poneren dat alleen de wettige opvolgers van koning Willem I staatshoofd (koning dus) kunnen worden. Gelijkheid kent wel degelijk gradaties: de koning is gelijk dan zijn onderdanen.

De magische uitwerking van de monarchie, die tegelijkertijd – naar wordt beweerd – een zegen voor onze economie zou zijn, werkt ook door in het buitenland. Als de koning tijdens een buitenlands staatsbezoek wordt vergezeld door een handelsdelegatie, samengesteld uit vertegenwoordigers van het Nederlandse bedrijfsleven, gaan alle deuren, zo wordt ons in alle ernst voorgehouden, als bij toverslag open. Kampioen deuren-openen was ongetwijfeld prins Bernhard. Het was niet de enige mythe rondom Zijne Koninklijke Hoogheid.

Het huidige koningspaar laat zich evenmin onbetuigd. Het enthousiasme van Willem-Alexander - gecombineerd met de glimlach van Máxima - zou ons, of althans het Nederlandse bedrijfsleven, miljarden euro's aan contracten opleveren. Dat lijkt sterk op een godswonder en dat is het volgens het gelovige deel van de Oranje-aanhang ook. De niet-religieuze aanhang van het koningshuis heb ik evenmin ooit om enig bewijs horen vragen. Men lijkt er voetstoots van uit te gaan dat het nu eenmaal zo is. Als ware het een natuurwet.

Mensen met een religieuze overtuiging erkennen het koninklijk gezag, omdat ze er de hand van God in zien. Een befaamd (katholiek) staatsrechtgeleerde als prof. dr. A.A.H. Struycken schreef in een betoog over het koningschap:

'Aanvaardend dat alle gezag van God komt, aanvaarden wij ook het gezag van de Koning als zodanig in de erkenning, dat blijkbaar de menselijke samenleving hoofdzakelijk het gezagselement behoeft en dus door God is gewild.'⁴

Met de toenemende onkerkelijkheid is dat steeds minder een factor van betekenis, maar hij lijkt nog wel rudimentair aanwezig. Het is Gods wil dat er een koning boven ons is gesteld. Dat is trouwens zo met alle gezag volgens de Bijbel, want er is volgens Romeinen 13 geen ander gezag dan dat van God.

---

⁴ Struycken, 'Het koningschap' (1955).

Er ligt een behoorlijk dosis fatalisme en potentiële narigheid in die zin besloten, want moet je een dictator als Hitler of Stalin gewoon hun gang laten gaan? Puur en alleen omdat God ze boven ons zou hebben gesteld? Of was het misschien het werk van Satan?

In dit boek kijk ik met verbazing naar de drie eerste koningen: Willem I, II en III, drie koninginnen (Wilhelmina, Juliana en Beatrix) en tenslotte naar weer een koning: Willem-Alexander. Omdat de echtgenoten en echtgenotes van ons staatshoofd in de aanbidding van de Oranjes delen, krijgen ook zij de nodige aandacht.

Het koningschap van Willem I kwam uiteraard niet uit de lucht vallen. Om die reden ga ik eerst beknopt in op de achtergronden van het historische stadhouderschap waaraan de familie Van Oranje haar huidige positie heeft te danken. Hun macht en invloed als stadhouder varieerden nogal, maar daarop zal ik nauwelijks ingaan. Mij gaat het hier uitsluitend om een beperkte achtergrondschemt en vooral hoe ze door het volk werden gezien. Soms hadden provincies verschillende stadhouders, maar de functies konden per provincie sterk verschillen (de provincies vormden gezamenlijk de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden). Ik stip uitsluitend een paar zaken aan, die nodig zijn voor de historische achtergrond van dit verhaal.⁵

Evenmin ga ik me verliezen in allerlei sociologische theorieën over hoe enthousiasme voor het koningschap ontstaat. Mijn eigen verwondering is mijn belangrijkste leidraad.

De enorme schare aanhangers van het koningshuis kent ook een tegenhanger, al zijn de republikeinen stevig in de minderheid. Ruim twee eeuwen Nederlandse monarchie hebben ook veel kritiek, hoon en spot jegens het Huis opgeleverd, want kritiek is er altijd geweest. Niet altijd even fijnzinnig, maar de verering van de Oranjes kent ook zijn minder fijnbesnaarde kanten.

De verering voor de leden van het koningshuis begint, in tegenstelling tot die voor popsterren, al bij de geboorte. Het volk jubelt, juicht en zingt *en masse* ter verwelcoming van het nieuwe koningskind en menig onderdaan ontkurkt een fles om een toast op de nieuwgeboren telg uit te brengen. Ook eventuele, na hem geboren, broertjes en zusjes

5 Zie voor een uitgebreide behandeling van het stadhouderschap: Israel, *De Republiek 1477-1806*, waarvan ik voor achtergronden van de familie Van Oranje ruim gebruik heb gemaakt.